

ELŐSZÓ

Csepeli György

ELŐSZÓ

A Szabad Piac 4. számának fókuszába a tudást állítottuk. Ezzel a témával foglalkozik a szokásos szerkesztői kerekasztal beszélgetés, melynek résztvevői szerint a bizonytalan, változékony, komplex világban keletkező tudás paradoxona, hogy a részletekről egyre többet, de az Egészről egyre kevesebbet tudunk.

Demeter Márton rendkívül érdekes cikket írt a globális tudásipari termelést meghatározó imperializmussal foglalkozó kutatási eredményeiről, melyek azt mutatják, hogy a tudományos tőke globális egyenlőtlenségei elsősorban a humán- és társadalomtudományok perfiérián működő művelőit sújtják. A szerző elsőrangú diagnózist állít fel. A terápia megtalálása mindenki számára kihívás, akik felelősséget éreznek egy új, igazságosabb világért, ahol a tudásjavak termelése és fogyasztása mindenki számára egyenlő mértékben válik lehetővé.

Mészáros Tímea és Vass Vilmos tanulmányának tárgya a tacit tudás transzformációja és hatása a felsőoktatás tudásképére. A szerzők Polányi Mihály „tacit tudás” koncepcióját eredeti módon hasznosítva a felsőoktatás által közvetített tudás radikális változását sürgetik. A tanulmány kiindulópontját a World Economic Forum 2020. október 20-23 között, a Munka Újraindítása címmel rendezett csúcstalálkozója adja, melyben a sikeres munka elvégzéséhez a következő öt évben szükségessé váló képességeket sorolják fel. A legfontosabb képességek sorában találjuk a kreativitást, a kritikai gondolkodást, a stressztűrést, a komplex problémák megoldását. Ezeknek a képességeknek a kifejlesztésére jelenleg a felsőoktatásban kevés figyelmet szentelnek. A kiútra a szerzők több lehetséges forgatókönyvet javasolnak.

Szertőtársammal, Örkény Antallal együtt részt vettünk egy kutatásban, melynek során hat közép-európai ország egyetemistái körében a tudományos álhírek iránt mutatott hiszékenységet vizsgáltuk. A kutatás menetét megzavarta a vírusjárvány, aminek következtében a tervezettnél kevesebb számú egyetemistát értünk el. A kérdőívben 12 hírt soroltunk fel, amelyek közül 4 bizonyíthatóan valóságos tudományos információt tartalmazott, 8 pedig hamis volt. Mind az igaz, mind a hamis hírek között fele-fele arányban voltak társadalomtudományos és természettudományos hírek. Az eredmények azt mutatták, hogy a hiszékenységet csökkenti a természettudományos előképzettség, valamint a közösségi média által forgalmazott tartalmak kerülése. Egészében azonban minden országban kisebbségben voltak azok, akik a hamis tudományos híreket elhitték, és egyidejűleg az igaz tudományos híreket nem hitték el. A cikk felhívja a figyelmet a tudományos újságírás, ismeretterjesztés fontosságára, amelynek hiánya a tágabban vett kritikus és demokratikus nyilvánosság kárára van.

A vírusjárvány kikényszerítette a magyar iskolákban a digitális átállást. Kiss Dávid saját középiskolai tanári tapasztalatait is beépítette kutatásába, amelynek keretében hat- és négyosztályos középiskolai tanulókat és tanárokat kérdezett meg a járvány időszaka alatt. Az eredmények azt mutatták, hogy az IKT eszközök (internet hozzáférés, audiovizuális szinkron

ELŐSZÓ

interaktív kommunikációs technológiák, hipertext adta lehetőségek) önmagukban nem elegendőek. A szerző bátran szembenézte a hatékonyság változójának operacionalizálási nehézségeivel, arra a következtetésre jutott, hogy digitális pedagógiai kompetencia nélkül a digitális pedagógia, legalábbis az irodalomtanítás esetében nem hatékony. A kvantitatív és kvalitatív kutatási módszereket egyaránt alkalmazó kutatás értékét fokozza a tanulmány végén közölt problématerkép, amely az irodalomtanítás digitális pedagógiájának fejlesztésének útmodellje lehet.

Balogh Csaba, Dragon Zoltán, Mátyus Imre, Pusztai Bertalan kiváló cikke a közösségi média egészséggel kapcsolatos elképzelésekre és a testképre gyakorolt hatásaival foglalkozik. A szerzők alapos szakirodalmi áttekintést követően egy nemrég végzett saját kutatás eredményeivel igazolják, hogy a közösségi média (adott esetben az Instagram) felületein elérhető képek hatására egyes felhasználói csoportok tagjai, különösen a serdülők és a nők valóban elégedetlenek lehetnek saját testükkel. A vizsgálat azonban azt mutatta, hogy a frusztrációnak határt szab a képek nyomán kialakuló felhasználói diskurzus, amelyben az egészség értéke felülírja az extrém testminták fanatikus követését.

Guld Ádám egy – Magyarországon elvégzett – reprezentatív szociológiai kutatás eredményeit összegezve megállapítja, hogy bár a sporttartalmak domináns elérési módja ma Magyarországon még a televízió, a sporttartalmak kedvelői, akik jellemzően inkább férfiak, mint nők, a sportolókat már inkább az online térben követik. A szerző szerint a sportolók népszerűségében és vonzerejében szerepet játszik a hírnév, a csoport- és nemzeti identitás, valamint a tetszetős külső. Ezek a tényezők együttesen eredményezik, hogy a sportolók kiemelkedően megbízható, stabil csoportot képeznek az ismert emberek világán belül, és ez magyarázza azt is, hogy az irántuk való kulturális és piaci érdeklődés 2021-ben is töretlen.

Csepeli György
Főszerkesztő